

Хмельницький інститут соціальних технологій
ВНЗ „Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна”
Головне територіальне управління юстиції у Хмельницькій області
Державна установа „Територіальне медичне об'єднання
Міністерства внутрішніх справ України по Хмельницькій області”
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного

ПІДТРИМКА ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ УЧАСНИКІВ АТО В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(27 жовтня 2016 року)

Редакційна колегія: Чайковський М. Є., д. пед. н., професор; Шинкарук О. М., д. т. н., академік Академії наук прикладної радіоелектроніки, професор; Романишин А. М., к. пед. н., доцент; Островська Н. О., к. пед. н.

Підтримка та реабілітація учасників АТО в Україні: досвід та перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Хмельницький, 2016. – 116 с.

Збірник тез підготовлено за доповідями учасників науково-практичної конференції “Підтримка та реабілітація учасників АТО в Україні: досвід та перспективи” (27 жовтня 2016 року).

У матеріалах збірника висвітлено проблеми та перспективні напрями щодо підтримки та реабілітації учасників АТО; визначено основні проблеми, яких вони зазнають після повернення із зони антитерористичної операції, та перспективи розвитку системи їхньої соціальної, психологічної, медичної та правової підтримки.

необхідний рівень системи життєдіяльності людини протягом всього його життя, а спільне поняття „гра і вчення” – результат взаємозв’язку спілкування і пізнання; взаємозв’язок гри з роботою і вбачається в робочому зусиллі і зусиллі думки. 2. Гра виступає як засіб, що забезпечує потребу взаємного спілкування всіх учасників реабілітації і мотивує розвиток їх мовної діяльності. 3. Ігрова технологія дозволяє здобувати навички впевненої поведінки в складних обставинах, виробляти точність і увагу при виконанні конкретних обов’язків, привчає швидше усвідомлювати і аналізувати результати своєї діяльності. Ігрова технологія сприяє поглибленому розумінню внутрішніх закономірностей досліджуваного об’єкту процесу, дозволяє побачити результати власних дій, зрозуміти і проаналізувати допущені помилки, в тому числі і ті, що були зроблені іншими учасниками взаємодії [4, с. 234].

Зокрема, можна зробити висновок про те, що не існує унікальної гри, придатної абсолютно для всіх груп, і підтверджують необхідність їх адаптації до конкретних умов проведення. Методики реабілітації військовослужбовців можуть знайти, також, ефективне застосування в роботі з іншими соціальними групами.

Список використаних джерел:

1. Азаров Ю. П. Игра и труд / Ю. П. Азаров. – М. : Знание, 1973. – 93 с.
2. Аникеева Н. П. Воспитание игрой / Н. П. Аникеева. – М. : Просвещение, 1987. – 144 с.
3. Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональных систем / П. К. Анохин. – М., 1978. – 310 с.
4. Карагулла Ш. Прорыв к творчеству / Ш. Карагулла // Ваше сверхчувственное восприятие. – Киев : София, 1993. – 234 с.
5. Красильников Ю. А. Методика социально-культурного проектирования : [курс лекций] / Ю. А. Красильников. – М., 1992. – 72 с.
6. Библиотека авторефератов и диссертаций по педагогике [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-05/dissertaciya-igrovye-tehnologii-kak-sredstvo-sotsialno-kulturnoy-reabilitatsii-voennosluzhaschih#ixzz4NcJt8ZXQ>

МОЖЛИВОСТІ АРТ-ТЕРАПІЇ У СИСТЕМІ КОМПЛЕКСНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ЛОКАЛЬНОГО ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТ

Маркова Н. В.

*к. пед. н., доцент, доцент кафедри соціальної роботи
Інституту історії, міжнародних відносин і соціально-політичних наук
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”*

На сьогоднішній день проблема дітей, які пережили травматичний досвід, стає однією з центральних в дитячій психології та педагогіки. Діти є самою незахищеною і вразливою частиною населення, що складає більшу частину

населення, яка має психотравматичний досвід. Опинившись свідками військових дій, вони набувають трагічний досвід, що деформує свідомість, цінності і ставлення до світу. У багатьох з них спостерігаються перепади настрою, невмотивована агресія, постійний страх і очікування повторення теракту. Повністю стерти з пам'яті трагічні спогади неможливо, але мета дорослих, перш за все педагогів, полягає в тому, щоб повернути дітей до нормального способу життя.

Отже, фахівцям, що працюють з дітьми та дорослими, які постраждали в ході локальних військових конфліктів, необхідно усвідомлювати не лише соціальні, але й психологічні наслідки війни.

Істотну роль у виникненні і збереженні посттравматичних стресових розладів відіграє вік дітей: чим старша дитина, тим більш драматично вона переживає травматичну ситуацію.

Батьки нерідко стають першими, хто помічає, що у дитини виникають проблеми, першими, до кого дитина звертається за допомогою у важких для неї ситуаціях. На жаль, часто буває так, що сім'я, батьки дітей не можуть надавати їм належної підтримки, так як самі переживають сильні стреси, біль і горе, що заважає їм виконувати відповідним чином свої батьківські обов'язки. Навіть найменший стресовий стан у батьків шкідливо діє на дітей, провокуючи у них хворобливі симптоми [1]. Більшість батьків самі є жертвами військових дій і потребують кваліфікованої психологічної допомоги.

Арт-терапія заслужено визнається однією з найбільш результативних форм психологічної допомоги в кризових ситуаціях. Цей метод побудований на використанні мистецтва як символічної діяльності і заснований на стимулюванні творчих процесів. Мистецтво дозволяє в особливій символічній формі реконструювати конфліктну травматичну ситуацію, допомагає відреагувати почуття, пов'язані з перенесеною травмою [2]. Мистецтво, за висловом Л. Виготського є „найважливішим осередком усіх біологічних і соціальних процесів особистості в суспільстві, що воно є спосіб урівноваження людини зі світом в найкритичніші і відповідальні хвилини життя” [3].

Одним з достоїнств методів творчого самовираження і арт-терапії в реабілітації дитин-жертв локальних військових конфліктів є те, що ці методи засновані на невербальному вираженні почуттів. Невербальні засоби часто є єдино можливими для вираження і прояснення травмуючого емоційного стану. Перебуваючи у важкій, стресовій ситуації, людина, сам того не помічаючи, спонтанно малює лінії, „каракулі”, закреслює зображення, заповнює простір аркуша паперу, креслить палицею по піску [1]. Як правило, цей процес не контролюється свідомістю і може бути використаний як засіб винести переживання, що травмують, зовні, звільнитися від надлишку емоцій і почуттів.

Отже, лікувально-корекційні ефекти арт-терапії можуть проявлятися завдяки образотворчій діяльності навіть при відсутності подальшої вербалізації переживань, що пов'язано з дією цілого ряду терапевтичних чинників і механізмів (релаксація, катарсис, розвиток навичок самоорганізації та прийняття рішень, переживання інсайту і ін.).

Аналіз сучасних досліджень з терапії мистецтвом дозволяє вбачати докази корисності цього методу для надання психологічної допомоги дітям і дорослим, які постраждали у військових конфліктах.

Художня творчість сприяє розвитку самосвідомості і мобілізації творчого потенціалу. Візуальні образи виступають в якості ємних метафор психічного досвіду пацієнта і пережитих їм травм.

Робота з образотворчими матеріалами дає вихід почуттям роздратування, гніву, образи, сорому і іншим, зменшує фрустрацію, прикладом чого може бути використання глини. Перехід клієнта від одних видів взаємодії з матеріалами до інших допомагає подолати ті захисні механізми, які дозволяли клієнту адаптуватися до травми і її наслідків. Присутність арт-терапевта в процесі роботи дітьми і підлітками з матеріалами є важливою умовою подолання травматичних переживань і сприяє створенню безпечного простору для їх вираження. Знання методів інтермодальної арт-терапії та їх можливостей в подоланні наслідків психічних травм дуже важливо для того, щоб допомогти клієнту повніше задіяти різні види експресивного взаємодії з матеріалами в процесі художньої творчості [2].

Таким чином, програма реабілітації виявляється досить ефективною і сприяє ослабленню емоційного дискомфорту. Проте, психологічна реабілітація дітей і підлітків, які перенесли важку психотравму, вимагає тривалого часу, що вимірюється роками, а не тижнями або місяцями, тому важливим є комплексний підхід до організації допомоги дітям, які постраждали від локального військового конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Копытин А. И. Основы арттерапии / А. И. Копытин. – СПб : Лань, 1999. – 254 с.
2. Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации. Справочник практического психолога / И. Г. Малкина-Пых. – М. : „Эксмо“, 2005. – 960 с.
3. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М. : Лабиринт, 1998. – 416 с.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Й ПАТРІОТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ПІД ЧАС АТО

Броварська О. А.

*к. філол. н., завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету „Україна”*

Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості

загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. Важливо, щоб кожен навчальний заклад був для учнів та студентів осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Згідно Указу Президента України „Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр.” від 13 жовтня 2015 р. № 580/2015 [1], метою Стратегії є визначення пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання дітей та молоді, розвитку відповідних інститутів держави і суспільства, забезпечення змістового наповнення національно-патріотичного виховання. Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

Важливим чинником національно-патріотичного виховання є феномен Майдану – промовистого свідчення жертвовності заради безумовного дотримання прав людини та поваги до людської гідності, відстоювання загальнонаціональних інтересів відмовою учасників від особистого заради досягнення спільної мети; багатомовністю, полірелігійністю. Зміст виховних заходів має позиціонувати Майдан як форму небаченого дотепер у світовій історії мирного колективного протесту українців у відповідь на порушення базових прав людини і громадянина з боку недемократичного політичного режиму в країні.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби Українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні. Також національно-патріотичне виховання має здійснюватися на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013 – 2014 рр., учасників антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях.

Однією з рекомендацій органам державного самоврядування згідно Постанови Верховної Ради України від 12 травня 2015 р. № 373-VIII „Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді” [2] є оновлення експозиції музеїв та заповідників відповідних профілів, кімнат бойової слави, з обов’язковим представленням інформації про героїв АТО, волонтерів, громадян, які зробили значний внесок у

зміцнення обороноздатності України, з акцентом на осіб – вихідців з відповідної території. Актуальним є організація збирання та поширення інформації про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України. У рамках цих рекомендацій та з метою підняття національної гідності й актуалізації патріотичного та естетичного виховання учнівської та студентської молоді, з нагоди відзначення третьої річниці Майдану в нашому закладі проводиться літературно-художній творчий конкурс літературно-художній творчий конкурс для учнів 9–11 класів ЗОШ та студентів середніх спеціальних закладів Хмельницької області „За що ми боремось, ми добре знаємо...”. Користуючись матеріалами місцевих музеїв або архівів, учаснику конкурсу необхідно написати твір у поетичній або прозовій формі про видатну людину свого краю (героя Небесної сотні, героя Майдану, учасника АТО, волонтера, лікаря тощо). На нашу думку, подібні твори проекти мають набувати більшої актуальності. Результати проведення попереднього обласного краєзнавчого конкурсу-дослідження „Стежками відомих людей” свідчать про те, що представники молодого покоління вважають найвідомішими людьми свого краю героїв Небесної Сотні, учасників Революції Гідності, героїв АТО. Такий показник сприйняття дійсності та високої морально-патріотичної свідомості говорить про те, що такі світоглядні орієнтири мають бути підтримані й розвинуті працівниками освіти та органами місцевого самоврядування. Молодь охоче відгукується на творчі проекти щодо пошукової діяльності та художнього відображення дійсності подій, пов'язаних із боротьбою за незалежність України. Крім того, у нашому закладі регулярно проводяться зустрічі з волонтерами та учасниками АТО, які супроводжуються численними обговореннями, позитивними відгуками та участю у благодійних акціях. Так, після зустрічі із головою Громадської організації „Творча сотня „Рух до перемоги” відомою журналісткою та письменницею Оксаною Радущинською, наші студенти активно взяли участь у благодійній акції „Допоможемо АТО”. Зазначимо, що сучасна молодь активно відгукується на проведення різноманітних заходів, пов'язаних із вшануванням пам'яті героїв сучасних трагічних подій.

З огляду на це рекомендуємо: виокремити як один з найголовніших напрямів виховної роботи, національно-патріотичне виховання – справу, що за своїм значенням є стратегічним завданням сучасної освіти; необхідно виховувати в учнівської та студентської молоді національну самосвідомість, налаштованість на осмислення моральних та культурних цінностей, історії, систему вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, усвідомленням відповідальності; системно здійснювати виховання в представників молоді громадянської позиції; вивчення та популяризацію історії українського козацтва, збереження і пропаганду історико-культурної спадщини українського народу; поліпшення військово-патріотичного виховання молоді, формування готовності до захисту Вітчизни. Важливим аспектом формування національно самосвідомої особистості є

виховання поваги та любові до державної мови. Володіння українською мовою та послуговування нею повинно стати пріоритетними у виховній роботі з дітьми.

Для реалізації цих глобальних завдань необхідна системна робота, яка передбачає забезпечення гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання дітей у процесі навчально-виховної діяльності. Але слід визнати, що поміж інших джерел впливу на становлення й розвиток молодшої людини навчальний заклад посідає домінуючі позиції, тож і відповідальності на нас покладається більше, але і можливостей відкривається більше.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України „Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки” від 13.10.2015 № 580/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>

2. Постанова Верховної Ради України „Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді” від 12.05.2015 № 373-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/373-19>.

**ПІДТРИМКА ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ
УЧАСНИКІВ АТО В УКРАЇНІ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Тези доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(27 жовтня 2016 року)**

Підписано до друку 25.10.2016 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Умовн. др. арк. 7,2. Тираж 50 прим. Зам. № 1

Хмельницький інститут соціальних технологій
ВНЗ “Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”
Вул. Толбухіна, 2а, м. Хмельницький, 29009
E-mail: hist.km.nauka@gmail.com